

Läroböcker i idrott och hälsa

En studie om varför vissa lärare använder läroböcker i
undervisningen i idrott och hälsa

Andrea Lavas Biasi och Ida Efraimsson

GYMNASTIK- OCH IDROTTSHÖGSKOLAN

Självständigt arbete grundnivå 20:2017

Idrott och hälsa 120 hp 2015-2017

Handledare: Pia Lundquist Wanneberg

Examinator: Suzanne Lundvall

Sammanfattning

Syfte och frågeställningar

Vi har identifierat tre olika problemområden kopplade till undervisningen i ämnet idrott och hälsa. Studiens syfte har varit att undersöka lärares uppfattning om läroböckers roll inom ramen för ämnet idrott och hälsa. I studiens avslutande del diskuteras läromedlens roll i relation till framskrivna problemområden för idrott och hälsa.

- På vilket sätt bidrar en lärobok till elevers rätt till en likvärdig utbildning?
- På vilket sätt kan en lärobok tillåta en effektivisering av planeringen för undervisningen?
- Hur kan en lärobok förtydliga syftet med ämnet?

Metod

Studien är kvalitativ och intervjuer gjordes med verksamma lärare i idrott och hälsa, både på grund- och gymnasieskolor. Vid urvalet använde vi oss av ett målinriktat urval då vår önskan var att få intervjua personer relevanta för vår studie. Urvalet kom att omfatta fem deltagare.

Resultat

Lärarna i studien såg en lärobok som något som bidrar till i en mer likvärdig utbildning, något som ger en tidsoptimering samt klarhet i syftet med ämnet för både elev och lärare. Lärarna beskriver att en lärobok är ett bra medel för att nå en framgångsrik skola där konkurrens om elever kan läggas åt sidan. Våra deltagare använder läroboken olika mycket inom läroplanens kunskapsområden, några använder den för samtliga, andra endast för vissa av områdena. Oavsett hur mycket de använder läroboken är våra respondents uppfattning att en lärobok gav en tidsbesparing vad gäller lektionsplanering och elevuppgifter.

Slutsats

Vår studie har visat att det finns ett behov av att bryta den kultur som innebär att lärare i idrott och hälsa endast sparsamt använder läromedel i undervisningen. En slutsats från studien är att om lärarna ges möjlighet att med hjälp av läromedel ha samma utgångspunkt för undervisningen, skulle genomförandet av en likvärdig utbildning i idrott och hälsa öka. Detta skulle även medföra ett förtydligt syfte med ämnet samt en tidsbesparing i form av undervisningsmaterial och planeringsunderlag.

Innehållsförteckning

1 Inledning	1
1.1 Introduktion	1
1.2 Bakgrund: problemområden	2
1.2.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning	2
1.2.2 Överbelastade lärare	2
1.2.3 Oklarheter kring ämnets syfte	4
1.3 Forskningsläge	5
1.3.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning	5
1.3.2 Överbelastade lärare	6
1.3.3 Oklarheter kring ämnets syfte	7
1.5 Syfte och frågeställning	8
1.6 Teoretisk utgångspunkt: läroplan och läroplansteori	9
1.6.1 Läroplaner	9
1.6.2 Läroplansteori	9
2 Metod	12
2.1 Urval	12
2.2 Genomförande	13
2.3 Databearbetning	14
2.4 Reliabilitet och validitet	14
2.5 Etiska överväganden	15
3 Resultat	16
3.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning	16
3.2 Överbelastade lärare	18
3.3 Oklarheter kring ämnets syfte	19
4 Diskussion	21
4.1 Elevers rätt till en likvärdig utbildning	21
4.2 Överbelastade lärare	22
4.3 Oklarheter kring ämnets syfte	23
4.4 Slutsats	23
4.5 Metoddiskussion	24
4.6 Vidare forskning	25
Käll- och litteraturförteckning	26

Bilaga 1	Litteratursökning
Bilaga 2	Annonsering på internet
Bilaga 3	Mailutskick
Bilaga 4	Intervjuguide

1 Inledning

1.1 Introduktion

Idrott och hälsa har idag gått från att vara ett rent praktiskt ämne till att dessutom vara ett kunskapsämne med teoretiska kunskaper i ökad omfattning. Skolinspektionen har i en rapport visat att flera delar av ämnets kunskapsområden bortses i undervisningen vilken istället domineras av aktiviteter såsom bollspel. Läroplanen följs helt enkelt inte och viktiga delar som kroppsideal genom media, doping, ätstörningar och friluftsliv försvinner i utformningen av undervisningen. När läroplanens kunskapsmål inte följs blir det svårt att säkerställa elevernas rätt till en likvärdig utbildning. (Skolinspektionen 2010, s. 4 ff.) Ett sätt att göra utbildningen mer likvärdig kan vara att använda läromedel. I denna studie ses digitala resurser, forum eller kopierade sidor från en faktabok är att se som läromedel.

Undervisningen i andra ämnen tillåter läromedel ta en stor plats och trots att idrott och hälsa är ett kunskapsämne ser vi utifrån vår erfarenhet att läromedel i idrott och hälsa sällan förekommer, om än alls. Det verkar råda en norm att inte använda läromedel i ämnet. Skolverkets rapport 2006:284 handlar om läromedlens roll och funktion i grundskolan (s. 10 ff.). Genom rapporten framkommer det att just läroböcker anses ha en slags legitimerande funktion för lärarna. De anser att de kan vara säkra på att deras undervisning följer läroplanens mål, innehåll och principer om de använder sig av läroböcker. Vidare nämns det att den viktigaste anledningen till att använda sig av läromedel, är att det kan skapa intresse hos eleverna och underlättar anpassning till elevernas behov och förutsättningar.

Att undervisningen inte innehåller läromedel kan bero på att ämnet har en lång tradition av att vara praktiskt, där kunnandet har varit överordnat mer teoretiska kunskaper. Dock finns idag många teoretiska inslag i ämnet som inte fanns tidigare. Samtidigt finns det förlagspublicerade läroböcker i ämnet, direkt kopplade till läroplanen, att tillgå. Skolverkets rapport 2006:284 (s. 10) framkommer det att lärarna ser läroboken som en garanti för att deras undervisning följer läroplanens mål, innehåll och principer. Synen på läroböcker kan komma från textens auktoritet i samhället bakåt i tiden. (Englund 1999, s. 339) Detta menar även Wikman som i delar in läroboken i tre utvecklingsskeden. Den första fasen var starkt kopplat till boktryckarkonstens utveckling och inföll på 1500- och 1600-talet. Den andra tog fart vid införandet av folkskolan på 1800-talet och den tredje pågår just nu, med den elektroniska utvecklingen som sker. (s. 71).

Dagens läroböcker som finns i ämnet är uppbyggda utifrån läroplanernas riktlinjer. Varje kapitel är direkt kopplat till kunskapskraven som fungerar som en garant att allt i läroplanen tas upp i undervisningen. (Adlibris för bokälskare)

Vi finner det därför intressant att undersöka lärare som gått emot idrottsundervisningens kultur att inte använda läroböcker i undervisningen, genom att göra det.

1.2 Bakgrund: problemområden

Under inläsningen av litteratur till vår studie identifierades tre problemområden: elevernas rätt till en likvärdig utbildning, överbelastade lärare samt oklarheter kring ämnets syfte. Vår studie är uppbyggd efter dessa tre delar och de kommer genomsyra hela uppsatsen. Vi vill även uppmärksamma att många av de studier och rapporter som lyfts i denna studie är i vissa fall äldre och framtagna då äldre läroplaner och styrdokument var i bruk. Med det sagt tycker vi att de fortfarande är relevanta för vår studie.

1.2.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning

Tidigare har läromedel varit en styrfaktor hos staten för att säkerställa att de åstadkom en likvärdig och enhetlig skola. 1992 års läroplanskommitté ansåg att läromedel “[...] utgjorde då, som många gånger nu, den faktiskt genomförda läroplanen.” (SOU 1992:94, s. 35). Så skrev författarna till 1992 års läroplanskommitté om läromedel. I mångt och mycket ser det ut så på samma sätt idag, bland annat i språk och NO-ämnena (Skolverket 2006, s. 25). I ämnesrapporten för idrott och hälsa inom ramen för Skolverkets nationella utvärdering av grundskolan 2003 (s. 158), framkommer det att det finns en relativt stor variation av betygsättningen mellan olika lärare vilket är en stor problematik vad gäller elevernas rätt till en likvärdig utbildning.

Det finns även en risk att lektionsinnehållet tas från andra utgångspunkter än från de läroplanen tar upp, vilket gör att ämnet kan se olika ut från skola till skola. Detta gör att undervisningen kan bli lösryckt i idrott och hälsa, vilket kan riskera att elevernas rätt till en likvärdig undervisning frånses. Enligt skollagen ska utbildningen vara “[...] likvärdig inom varje skolform och inom fritidshemmet oavsett var i landet den anordnas.” (SFS 2010:800)

1.2.2 Överbelastade lärare

År 2013 deltog Sverige för första gången i *The Teaching and Learning International Survey* vidare benämnt TALIS, som är en internationell studie som fokuserar på lärarens och rektorers

yrkesvardag. Här framkommer det att svenska lärare arbetar fler timmar i veckan än sina TALIS-kollegor. Lärare i svensk skola använder även mindre andel av sin tid till undervisning jämfört med TALIS-genomsnittet och lägger en relativt större andel av sin tid på administration. Svenska lärares mönster för hur de undervisar skiljer sig också mot andra länder då de hämtar färre uppgifter från vardagen och arbetslivet för att visa hur kunskap kan användas och mer sällan kontrollerar elevernas övningsböcker eller läxor. Detta gäller skolans alla ämnen. En anledning till att lärarna väljer att lägga upp sin undervisning som de gör kan bero på ämnets traditioner, förväntningar hos elever. Samtidigt upplevs den nuvarande läroplanen vara svår att omsätta i praktiken då den har många kunskapsområden som lärarna ska hinna gå igenom. Till detta ska även den administrativa delen av läraryrket läggas. (TALIS 2013 s. 87 f.)

Läroplanen för idrott och hälsa innehåller många olika kunskapsområden vilket leder till att flera av dessa frånses, däribland hälsoperspektivet. Detta kan ses som en koppling till att tiden inte räcker till. Även andra delar som uttrycks i läroplanen får sällan utrymme. I den huvudrapporten för den nationella utvärderingen av grundskolan, vidare benämnd NU-03 uppger var tredje elev, oavsett betyg, att de inte lärt sig någonting om friluftsliv. Det kan även noteras att ett stort antal elever inte upplever att de har fått några kunskaper kring ätstörningar, doping samt ifrågasättande av bilder i media om hur man ska se ut. (2003, s. 153) Enligt samtalsguiden av Myndigheten för skolutveckling så står skolan inför en särskild utmaning för att problematisera olika kulturella föreställningar om kroppsideal (2007, s. 22 f.). Detta förtydligas genom Skolverket där det står: "Tillsammans med kunskaper om de avarter och trender som är knutna till vår tids kroppsovningskultur ger ämnet möjligheter att ifrågasätta de idealbilder som sprids via olika medier." (Skolverket) Att innehåll inte tas upp kan bero på att ämnet innehåller många olika delar där tidsaspekten, få undervisningstimmar, spelar in. Vissa lärare kan uppfatta att det inte finns tillräckliga undervisningstimmar för att kunna gå igenom samtliga områden.

Ytterligare nyckelord som frånses i läroplanen för idrott och hälsa är ord som reflektion och diskussion. En anledning till detta är att det inte finns utrymme för det i undervisningen, tiden är för knapp. Det redovisas i delen för idrott och hälsa i NU-03 (2003, s. 153 ff.) att en fjärdedel av lärarna sällan eller aldrig diskuterar med eleverna och drygt hälften av lärarna anger att de sällan eller aldrig ställer frågor till enskilda elever. Samtidigt uppger 59 % av eleverna att det sällan eller aldrig förekommer gemensamma diskussioner. En anledning till detta är att det inte finns utrymme för det i undervisningen, tiden är för knapp. Det framgår också att många lärare inte tycker att det är särskilt viktigt att eleverna får utveckla sin kritiska förmåga. Detta trots att det redan lyftes i LPO94 och fortfarande är en del av LGR11 där framgår att det är nödvändigt för eleverna att utveckla sin

kritiska förmåga och utveckla ett konsekvenstänk (Skolverket 1994 s.5; 2011, s. 9). Även här kan de få undervisningstimmarna ämnet tilldelats ha en roll.

Vidare kan nämnas att det är flera kunskapsområden i läroplanen som inte berörs, vilket kan bero på tidsbrist. Att fler områden bortses inom hälsobegreppet kan göra att eleverna inte förstår syftet med undervisningen. Skolinspektionens rapport om idrott och hälsa visade att läroplanens innehåll inte kom till uttryck i verkligheten. En läroplan som innehåller aktiviteter som dans, estetiska rörelseuttryck, nödsituationer, friluftsliv och orientering gav snarare ett ämne dominerat av bollspel och bollekar. Hälsoperspektivet som också uttrycks i läroplanen var nästan obefintligt. (Skolinspektionen 2010, s. 5 ff.)

En ny rapport från Centrum för idrottsforskning (2017:2) vittnar om att elever har en liten möjlighet att påverka lektionsinnehållet och lärare har en tendens att se de problem som icke motiverade elever har eller varför vissa elever är frånvarande på en individnivå, och inte så mycket på sin roll som lärare. Att det ser ut som det gör, där elever inte har möjlighet att påverka lektionsinnehållet i den mån de vill, eller borde ha möjlighet till kan bero på lärarnas tidsbrist. (Lunde 2017, s. 113 f.)

1.2.3 Oklarheter kring ämnets syfte

Enligt Skolinspektionens rapport (2010) är det många elever som uteblir från idrottsundervisningen utan giltigt skäl till frånvaro. Var tionde lektion uppgår frånvaron till mellan 30-50 %. I snitt deltar inte var femte elev på idrottsundervisningen. Nästan 2 % av eleverna är helt eller delvis befriade från deltagande i idrottsundervisningen. Lärarnas vetskap om vem eller vilka av eleverna som blivit befriade från deltagande, enligt skollagens mening, är dessutom låg. Att nästan 2 % blivit helt eller delvis befriade anses vara en hög siffra då alla elever ska kunna delta efter sin förmåga, och att skolan ska anpassa undervisningen till elevernas förutsättningar. En anledning till att frånvaron ser ut som den gör kan vara att eleverna inte har förstått syftet med lektionsinnehållet och därför anser sin medverkan som valbar och onödig. (Skolinspektionen 2010, s. 4 ff.)

I en nyligen utkommen rapport från Centrum för idrottsforskning (2017:2) framgår dock att majoriteten av elever deltar i idrottsundervisningen och att få väljer att avstå. Den visar även ny bild av elevernas förståelse och syfte med idrottsundervisningen. Detta kan bero på att studien undersöker elevernas övergripande syn på ämnet, och inte hur eleverna anser sig nå de olika kunskapskraven i ämnet. Rapporten tar också upp att det är 1 % av eleverna som anger att de aldrig

deltar i idrottsundervisningen, jämfört med Skolinspektionens flygande inspektion där siffran var nästan 2 %. Dock saknas än idag en systematisk uppföljning över elevers frånvaro. (Lundvall & Brun Sundblad 2017, 66 ff.; Skolinspektionen 2010, s. 4 ff.)

I skollagen nämns även närvaro och befrielse från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen särskilt. Att så många elever anses ha synnerliga skäl för att inte delta i undervisningen verkar orimligt.

Närvaro

17 § En elev i grundskolan, grundsärskolan, specialskolan och sameskolan ska delta i den verksamhet som anordnas för att ge den avsedda utbildningen, om eleven inte har giltigt skäl att utebli.

Befrielse

19 § En elev i en skolform som avses i 17 § får på begäran av elevens vårdnadshavare befrias från skyldighet att delta i obligatoriska inslag i undervisningen om det finns synnerliga skäl. Ett sådant beslut får endast avse enstaka tillfällen under ett läsår.” (SFS 2010:800)

I nuvarande läroplan uttrycks just hälsoperspektivet specifikt:

Undervisningen i ämnet idrott och hälsa ska syfta till att eleverna utvecklar allsidiga rörelseförmågor och intresse för att vara fysiskt aktiva och vistas i naturen. Genom undervisningen ska eleverna få möta många olika slags aktiviteter. Eleverna ska också ges möjlighet att utveckla kunskaper om vad som påverkar den fysiska förmågan och hur man kan påverka sin hälsa genom hela livet. Eleverna ska även ges förutsättningar för att utveckla goda levnadsvanor samt ges kunskaper om hur fysisk aktivitet förhåller sig till psykiskt och fysiskt välbefinnande. (Skolverket 2011, s. 48)

1.3 Forskningsläge

1.3.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning

Flera rapporter visar på att läroböcker är en bidragande faktor till en likvärdig utbildning. Oates analyserar i sin rapport från 2014 (ss. 5-11), betydelsen av läromedel. Singapore är ett av de länder som fått höga resultat i PISA från 2009 och där ser lärarna läroböcker som värdefulla för att föra undervisningen framåt eftersom de erbjuder en tydlig lärprocess och ger flera olika typer av uppgifter. Samtidigt upplever lärare att läroböckerna ger ett stort professionellt utrymme för att användas på olika sätt i undervisningen. Vidare menar Oates att den nationella läroplanen och dess förmåga att förmedla målen bestäms utav vilka instrument, och den dessa tilldelas, som används i undervisningen. Detta eftersom läroböcker hjälper att tolka läroplanen för lärare, föräldrar och elever. Även lärare i Finland, som var i den absoluta toppen i Pisa undersökningen 2009, upplever

läroböcker som en viktig faktor för de finska resultaten enligt Oates. Han lyfter även att läroböcker fungerat som ett instrument för kontroll av utbildning, för att få en social reproduktion och därmed en mer likvärdig utbildning. (2014, s. 14 ff.)

Wikman nämner i sin avhandling om pedagogiska texters lärandepotential (2004) att det ställs olika krav på läroböckerna beroende på vilken typ av kunskap eleverna förväntas utveckla. Han menar att det är läromedelsförfattarna som väljer den information som ska presenteras för eleverna. Vidare menar Wikman (2004, ss. 80-90) att tolkningsbara läroplaner kan stärka lärobokens betydelse och att den på så sätt kan utvecklas till en osynlig läroplan, även om det sker oavsiktligt. Skolverket nämner också att nyproducerade läroböcker i hög grad följer läroplanen (Skolverket 2015-01-27).

1.3.2 Överbelastade lärare

Englund tar upp olika funktioner som en lärobok skulle kunna ha i undervisningen där bland annat att den är kunskapsgaranterande samt att den kan underlätta arbetet för lärare och elever (1999, s. 339). Precis som i Skolverkets rapport 2006:284 (s. 10) framkommer det, även i Englunds artikel, att lärarna ser läroboken som en garanti för att deras undervisning följer läroplanens mål, innehåll och principer. Därigenom kan en tidsoptimering av lärarnas arbete bli möjlig.

Vidare menar Englund att en lärobok kan ge studierna ett sammanhang och struktur, vilket gynnar både elever och lärare. Lärarna får ett underlag att utgå från vid utvärdering av elevernas kunskaper då alla elever har ett gemensamt innehåll. Detta innebär också att lärarnas arbetsbörda underlättas. De kan planera och organisera sitt arbete utefter läroboken. (1999, s. 339 f) Med struktur menas hur läraren planerar och genomför sin undervisning samt hur de förhåller sig till läroplanen. I en av de åtta intervjuerna som ingår i Korsells studie kring läromedelsanvändning (2007, s. 107) tycker en av undersökningsdeltagarna “[...] att man som lärare ibland måste få ‘vila i ett läromedel’ av god kvalitet [...]”. Även Nelson (2006, s. 24) skriver att “Läroboken är viktig för lärare. Den används mycket vid planering av undervisning och på många olika sätt vid undervisning [---]”. Detta kan ses som tidssparande för lärarna.

1.3.3 Oklarheter kring ämnets syfte

I Larssons artikel "Idrott och hälsa - vad är det?" (2004, s. 39) har Larsson tagit del av 43 intervjuer och 134 frågeformulär för årskurs tre i grundskolan. I materialet så framkommer en antydning om att fysisk aktivitet och rörelseglädje är ämnets egenvärde för eleverna och det är också aktiviteterna som är grunden till den positiva synen på ämnet som finns. Eleverna jämför då ämnets aktivitet med andra ämnens inaktivitet och det för Larsson till frågan om varför det inte finns mer debatt om andra ämnens inaktivitet. I Meckbachs studie där hon intervjuade 16 lärare lyfter även lärare motiveringen att utöva fysisk aktivitet på grund av andra ämnens mer stillasittande verksamhet (2004, s. 29).

Larsson konstaterar att ämnets syfte är mer otydligt för eleverna jämfört med andra ämnen och att idrott och hälsa är beroende av elevernas gillande för att få legitimitet i skolan. Vidare skriver Larsson att ämnets legitimitet kan kopplas till lärarnas betoning av ämnets egenvärde och till elevernas koppling till ämnets investeringsvärde. I undersökningen framstår inte idrott och hälsa som ett riktigt ämne jämfört med andra ämnen eleverna anser att de studerar, något som eleverna förknippar med, enligt dem, vanliga och riktiga ämnen. Larsson ställde således frågan till eleverna om de inte ser hälsa som ett viktigt ämne. Samtliga elever svarade ja på frågan med anledning av att man får motion och att motion är starkt förknippat med hälsa för dem: "Vikten av att motionera ställs också av flera elever direkt i relation till att 'sitta inne och jobba', d v s idrott och hälsa är viktigt för att andra ämnen ska gå bra" (2004, s. 39). Ämnets huvudfunktion kan därför bli rekreation i skolan. Vidare menar Larsson att ordet motion ter sig mer som ett uttryck för vuxenvärldens oro av fysisk inaktivitet men att detta är något som ger ämnet legitimitet och samtidigt har med ämnets investeringsvärde snarare än vad undervisningen gör här och nu. (2004, s. 39)

Larsson frågade även eleverna vad idrott och hälsa innehåller. Eleverna svarade då med aktiviteter snarare än kunskapsmässiga kvaliteter: "Medan idrotten (eller idrotterna) i den nationella kursplanen framstår som medel för att nå målen (och eventuellt medel för att nå hälsa), så framstår den i elevernas värld som undervisningens mål." (2004, s. 39)

Enligt eleverna är dans och friluftsliv sällan förekommande. I undersökningen framkommer det att eleverna har svårt att förklara vad de ska lära sig i idrott och hälsa, de pratar snarare om aktiviteterna. Samtidigt så framkommer det i Meckbachs studie att lärarna låter eleverna vara med och välja ämnesinnehåll (2004, s. 30). Något som även Larssons studie vittnar om. Det som

sker då är att eleverna brukar namnge en viss aktivitet och därmed är innehållet redan avgjort på förhand. Det handlar därmed om att redan kunna aktiviteten snarare än att lära sig aktiviteten. Larsson ställer sig frågande om elevinflytande kan tolkas som ett sätt för att säkerställa ämnets popularitet bland eleverna. På det här sättet bortser lärarna från ämnets syfte och liknar snarare föreningsidrotten. (2004, s. 40)

I Meckbachs lärarintervjuer framkom tre syften med ämnet som mer frekvent: Låta elever testa på olika aktiviteter, eleverna ska uppleva ämnet som roligt och bibringa elever en hälsosam livsstil. Under hennes intervjuer var det få lärare som pratade om att lära om kroppen och om hälsa, att undervisa i teoretiska kunskapsområden och att avsätta tid för reflektion kring vad de lärt sig i ämnet. Ingen av lärarna lyfte fram att de använde sig av någon lärobok eller gav eleverna läxor i ämnet. Det framkom också att lärarna inte bygger vidare på samma övning/moment/aktivitet. På så sätt blir ämnet utan viss progression. I studien framkom det inte hur läraren tänker kring pedagogiken utan det som var viktigast var att eleverna var fysiskt aktiva under lektionerna. Enligt lärarna i Meckbachs intervjuer så skulle ämnet vara roligt och stimulera till ett bestående intresse för fysisk aktivitet. I Meckbachs diskussion tar hon upp att det är få lärare som poängterat att ämnet är ett kunskapsämne som ska stimulera till ett eget kunskapssökande för eleverna gällande hälsa, livsstil, och/eller miljöfrågor. (2004, s. 30 ff.)

Sammanfattning av forskningsläget

Forskningsläget visar på att en lärobok kan hjälpa lärare att strukturera upp sin undervisning och på så vis spara in tid. Det leder till att viktiga kunskapsområden i läroplanen inte frånses samt att syftet med ämnet blir tydligare för både elever och lärare. Den tidigare forskningen visar att undervisningen i idrott och hälsa har brister utifrån gällande styrdokument/läroplan för ämnet.

1.5 Syfte och frågeställning

Vi har identifierat tre olika problemområden kopplade till undervisningen i ämnet idrott och hälsa. Studiens syfte har varit att undersöka lärares uppfattning om läroböckers roll inom ramen för ämnet idrott och hälsa. I studiens avslutande del diskuteras läromedlens roll i relation till framskrivna problemområden för idrott och hälsa.

- På vilket sätt bidrar en lärobok till elevers rätt till en likvärdig utbildning?
- På vilket sätt kan en lärobok tillåta en effektivisering av planeringen för undervisningen?
- Hur kan en lärobok förtydliga syftet med ämnet?

1.6 Teoretisk utgångspunkt: läroplan och läroplansteori

1.6.1 Läroplaner

Nuvarande läroplan är målstyrd och huvudman för svensk skola är respektive kommun. Det innebär att ansvaret för skolans genomförande ligger på kommunen eller den fristående skolans huvudman, det vill säga rektorn, i hur utbildningen utformas. I läroplanen finns en kursplan med mål för undervisningen i varje enskilt ämne. Kursplanen anger vad eleverna ska utveckla för kunskaper inom ämnet. (Skolverket 2013-02-05)

Syftet med idrott och hälsa är eleverna utvecklar sin kroppsliga förmåga och har kunskaper för att kunna utveckla ett intresse kring hur utevistelse och naturmiljöer kan fungera som en källa till välbefinnande. Undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar kunskap om sin kropp, hur den fungerar i arbete och hur ens livsstilsval påverkar hälsan. Undervisningen ska även utveckla elevernas kunskap i säkerhet och hur de ska hantera nödsituationer vid fysiska aktiviteter. Den ska bidra till att motverka stereotypa föreställningar om manligt och kvinnligt och belysa konsekvenserna av olika kroppsideal. (Skolverket)

Utformningen av undervisningen ska vara utformad så att fysisk aktivitet ska ställas i relation till fakta och teori. Lärare ska skapa en undervisning som gör det möjligt för eleverna att utveckla kunskap och förmåga för ämnets kunskapsmål. (Skolverket)

1.6.2 Läroplansteori

Vår teoretiska utgångspunkt är läroplansteori då läroplaner är ofta förekommande i vår studie. Att ha kunskap om hur läroplaner har vuxit fram, och förändrats över tid hjälper oss att få en tydlig bild av den läroplan som råder idag. Läroplansteorier finns det många av och den mer traditionella sträcker sig långt bak i tiden. Vi har valt att inspireras av Lindes introduktion till läroplansteorier. I den senare läroplansteorin läggs fokus vid att vara empiriskt inriktad där intresset riktats mot att titta på innehållet i undervisningen och vilka faktorer som påverkar det. Den mer traditionella läroplansteorin har istället fokuserat på hur samhällsnytta och föreskrifter har styrt innehållet i undervisningen. Samhället har setts som det som ställer kraven på läroplanerna. (Linde 2012, s. 11 f.)

Vad skolan ska lära ut och vilka faktorer som påverkar innehållet i en läroplan kallas för läroplansteori, vilket är vår teoretiska utgångspunkt. Vi kommer här titta på hur stoffurval kommer till, där stoff innebär vad som lärs ut, ur ett historiskt- och samhällsperspektiv.

Det finns fyra kunskapsformer som har en koppling till skolframgång, nedan redovisade. De tre första har sitt ursprung från Aristoteles och den sista från hans lärare Platon.

- Techne - praktiskt behärskande av uppgifter
- Episteme - vetande om fakta, samband och begrepp
- Fronesis - omdöme, reflektion, underbyggt ställningstagande, etik och erfarenhet
- Noesis - filosofisk reflektion över kunskap, användning och dess konsekvenser, grunden och relationen till olika uppfattningar.

Dessa fyra kunskapsformer har lett till en renässans i svensk läroplansutveckling. Skolverket har även använt dessa kunskapsformer i sina analyser. Vidare kan det påvisas att kunskapsformerna är viktiga för att en lärare ska kunna nå ut till elevernas fulla potential och bör således angripas vid undervisningen. (Ibid, s. 100 f.) Dessa kunskapsformer kan uttydas i den nuvarande läroplanen för idrott och hälsa där det i ämnets syfte tas upp att "Undervisningen ska ge eleverna möjlighet att utveckla kunskaper i att planera, genomföra och värdera olika rörelseaktiviteter." (Skolverket 2011, s. 48) Vidare att fysisk aktivitet ska relateras till fakta och teori. Dessa fyra kunskapsformer kan kopplas samman med undervisningssättet där lärare använder praktik av fysisk aktivitet tillsammans med teoretiska kunskaper genom en lärobok.

Med hjälp av läroplansteori kan ämnen definieras som starkt eller svagt avgränsade. I svagt avgränsade ämnen såsom idrott och hälsa, har det visats att lärarnas personliga stoffrepertoar får en stor betydelse. Läraren kan ge skilda tolkningar på samma föreskriva läroplan. Deras livshistoria, erfarenhet och den skolbildningen som har dominerat deras egna akademiska studier blir återspeglad i deras stoffurval. Detta kan även ses i de bestämmande faktorer som styr mänskligt handlande som von Wright identifierat: vad den handlande vill uppnå (wants), uppfattningen om handlandes plikt och vad som förväntas av hen (duties), vad den handlande faktiskt kan åstadkomma (abilities) samt yttre betingelser och begränsningar (possibilities). (Linde 2012, ss. 65-70)

Idag har läraren rätt att forma utbildningen efter sina egna tolkningar. Detta kan kopplas till progressivismen och nyttotänket som genomsyrat läroplansteorier. Läraren kan välja att lägga fokus på det som just den anser viktigt för att forma goda samhällsmedborgare. Om läraren upplever att

ett visst kunskapsområde har mer betydelse för att utveckla de kunskapsmål som finns för idrott och hälsa, kan mer tid och fokus läggas på dessa mål.

Enligt Linde reproducerar progressivism kunskaper och samtidigt lär elever att söka kunskap för framtiden i en föränderlig värld. Nyttotänket fokuserar på vad kunskapen kan användas till. Detta kan även ses som koder för stoffurval där progressivismen och nyttotänket kan kallas för den rationella, eller utilistiska, läroplanskoden. Den rationella läroplanskoden har vunnit bred anslutning i det moderna samhället då den förbereder för praktiska uppgifter. Genom detta har läroplanskoder som klassisk och realistisk hamnar i bakgrunden. Just nyttotänket syftar till beredskap för förändring och en undervisning med framtidsriktning. Vidare har progressivismen knutits till tematisk ämnessamverkan, samarbetsformer i undervisningen, en helhetssyn och verklighetsnära stoff. (Ibid, ss. 40-45)

Sammanfattningsvis ser vi läroplansteori som intressant för tolkningen av resultatet. Av särskilt intresse finner vi vad skolan ska lära ut och vad som påverkar innehållet i en läroplan ur ett samhälls- och historiskt perspektiv samt de fyra kunskapsformerna Aristoteles och Platon tagit fram.

2 Metod

Vi har valt att göra en kvalitativ undersökning då vårt syfte är att ta reda på om en lärobok kan bidra till att öka ämnes tydlighet avseende syfte, innehåll och likvärdighet vi presenterat. Detta har vi gjort genom att gå på djupet och få rikligt med information från några få undersökningsdeltagare. Vårt fokus har således varit att komma deltagarna nära för att kunna få ett slags "inifrånperspektiv". För detta ändamål genomfördes semistrukturerade intervjuer, där deltagarna intervjuades en och en. Deltagarna kan ses som informanter då de ger information om faktiska förhållanden, samtidigt som de i viss mån kan betraktas som respondenter då de även ger information om deras egna tankar och känslor. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 105 ff.)

Under de första veckorna lades tid på att samla in och bearbeta tidigare forskning. Därefter började vi även söka efter deltagare till vår studie. Vi började med att annonsera på internet i ett forum för idrottslärare i Sverige, se Bilaga 2. Forumet har drygt 8000 medlemmar, trots detta fick vi endast ett svar. För att leta efter ytterligare deltagare valde vi att ta kontakt med samtliga skolor i Stockholmsområdet, både grund- och gymnasieskolor. Detta gjorde vi genom ett mailutskick, se Bilaga 3. Fem idrottslärare kunde ställa upp på att bli intervjuade för vår studie.

Intervjuerna hölls på olika platser: en i ett grupprum på GIH, en via Skype samt tre där vi åkte ut till skolorna deltagarna arbetade på. Varför vi var tillmötesgående gällande valet av plats för intervjun grundades i att vi ville skapa en god relation till deltagarna. Vidare valde vi att begränsa tiden för intervjun till 60 minuter. Varför vi valde att begränsa tiden var dels på grund av att lärarna eventuellt inte kunde avsätta mer tid för intervjun, dels för att deltagarna eventuellt inte skulle orka delta i en intervju längre än 60 minuter. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 259 f.)

2.1 Urval

Vår studie genomfördes med verksamma legitimerade idrottslärare, främst från Stockholmsområdet men inte uteslutande, vilka uppgivit att de använder läroböcker i sin idrottsundervisning. Att vi inte endast tog lärare i Stockholmsområdet berodde på avsaknad av för oss intressanta deltagare. Vi utgick från dessa specifika kriterier vid urvalet av deltagare där vi i samråd med vår handledare kom fram till att minst tre deltagare var nödvändigt för vår studies syfte. Vårt urval grundas i att vi ville skapa en överensstämmelse mellan våra frågor och deltagare där vår önskan var att få intervju personer relevanta för vår studie. Därför är vårt urval målinriktat (Bryman 2013, s. 434). Då det inte är särskilt vanligt att idrottslärare använder sig av läroböcker kunde inte vi styra de vi ville ha med i vår studie. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 109)

En deltagare är verksam som idrottslärare och även författare till en lärobok i ämnet. Deltagaren ansågs dock inte som mer relevant för studien än de andra deltagarna. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 110) Alla fem deltagare var män. Två av lärarna arbetade på grundskola och tre arbetade i gymnasiet. De har varit verksamma som idrottslärare mellan 3-35 år.

2.2 Genomförande

Innan vi började med våra intervjuer lärde vi oss våra frågor, vad vi menade med dessa så att vi båda hade samma ansats samt kontrollerade att ingen av frågorna var för svåra att förstå. Vi hade också i åtanke att frågorna kunde komma att formuleras på olika sätt men där syftet med frågan fortfarande var detsamma. Vi valde att inte utföra en pilotstudie på grund av den korta tiden vi hade till vårt förfogande. (Bryman 2011, s. 258)

Den första intervjun som hölls ägde rum i ett grupprum på Gymnastik- och idrottshögskolan, detta då det var bekvämt för deltagaren att mötas på nämnd plats. Intervjun började med inhämtning av samtycke samt information av studien. Detta skedde både skriftligt och muntligt. Sedan började intervjun där den inledande delen handlade om faktagrunder om själva deltagaren.

Vid intervjuerna använde vi oss av en intervjuguide, som gav deltagarna en frihet i att få utforma svaren på sitt eget sätt. Då våra intervjufrågor var semistrukturerade kunde våra frågor komma i olika följd, och vissa frågor kunde också ställas som inte varit med i intervjuguiden. (Bryman 2011, s. 415)

Den andra intervjun genomfördes i deltagarens arbetsrum, vilket inte gjorde oss något då vi ville ha en så avslappnad miljö som möjligt. Dock satt deltagarens kollegor med i rummet vilket i vissa fall var ett störande moment då fokus försvann till och från. Tredje intervjun utfördes i ett klassrum på deltagarens skola där vi satt ostört. Fjärde intervjun hölls i ett grupprum på deltagarens skola.

Den femte och sista intervjun skedde via videosamtal på Skype då deltagaren fanns i Malmö.

Deltagaren satt hemma hos sig och vi satt hos en av författarna till den här studien.

Alla intervjuer ljudinspelades, vilket gjorde att samtycket inhämtades muntligt och gavs på samma sätt. Deltagarna fick konfirmera sitt samtycke till deltagandet i studien genom att bekräfta med att svara "ja" på frågan om vi, efter att de fått information om studien och fått information om sina rättigheter som deltagare, har deras samtycke till deltagandet. Undantaget detta är den första deltagaren som undertecknade ett dokument istället för att samtycket spelades in. Kontaktuppgifter till oss författare har dock getts genom tidigare mailkorrespondens.

Samtliga intervjuer skedde under god stämning. Intervjuerna var semistrukturerade där samma frågor kunde ställas på olika sätt. Svaren på frågorna kunde ta olika riktning vilket i vissa fall ledde till andra följdfrågor eller ordning på hur frågorna togs upp.

2.3 Databearbetning

Efter att intervjuerna genomförts transkriberades och analyserades samtliga. Transkriberingen skedde ordagrant. Risken för feltolkning och missförstånd vid transkriberingen minimerades då båda författarna var närvarande vid samtliga intervjuer. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 261)

För att analysera vårt resultat valde vi att göra en innehållsanalys där utgångsläget var den problemdrivna innehållsanalysen, vilket innebar att förhållningssättet till analysen och tolkningen av innehållet i materialet var att få svar på frågeställningarna. Innehållsanalysen grundar sig inte i någon specifik forskningstradition. Författarna ansåg att det problemdrivna utgångsläget passade bäst på studien då de uppmärksammat en problematik i idrottsundervisningen. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 322 ff.). Då författarna redan tidigt isolerat tre problemområden hade ett preliminärt kategoriseringsschema tagits fram, och kodningen av materialet utgick från detta. Kategoriseringsschemat innehöll således de kategorier som genomsyrat denna studie: elevers rätt till en likvärdig utbildning, överbelastade lärare och oklarheter kring ämnets syfte. Författarna hade dock i åtanke att det fanns en risk att kontexten kunde gå förlorad vid utplockning av textstycken (Bryman 2011, s. 526).

2.4 Reliabilitet och validitet

Reliabiliteten i en kvalitativ studie benämns oftare med ord som: tillförlitlighet, pålitlighet och upprepbarhet. Om en kvalitativ studie upprepas av en annan forskare och får ett liknande resultat anses reliabiliteten hög. (Hassmén & Hassmén 2013, s. 136). För att vi skulle nå så hög reliabilitet i vår studie som möjligt använde vi oss av en intervjuguide med möjliga följdfrågor och olika typer av frågeformuleringar men där syftet med frågan var detsamma. För att få likartade förutsättningar utifrån respondenternas perspektiv valde vi att låta de välja plats för intervjun. Vi eftersträvade en trygg miljö. Genom att ljudinspela varje intervju kunde vi också gå tillbaka flera gånger för att inte låta kontexten gå förlorad vid innehållsanalysen (Bryman 2011, s. 526). Detta ger även en hög validitet, att det som studien syftar till att undersöka faktiskt undersöks. Även den kritiska reflektionen har haft ett stående inslag i vår studie. Vi har varit väl medvetna om att vi endast tittat på de lärare som använder läroböcker i sin idrottsundervisning vilket kan ge ett snedvridet resultat.

Däremot har deltagarna använt läroboken olika mycket vilket gett ett bredare underlag än om alla använt den exakt lika mycket.

2.5 Etiska överväganden

För att skydda deltagare i en studie har råd och riktlinjer skapats där bland annat Vetenskapsrådet stått för fyra krav för just detta syfte: Informationskravet, samtyckekravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet (Vetenskapsrådet 1990, ss. 7-14). Samtliga av dessa krav kan idag även uttydas i lagen om etikprovning (Lag 2003:460). För att vi skulle uppfylla samtliga krav ljudinspelades informationskravet och samtyckekravet. Häri ingick information om att deltagandet när som helst kunde avbrytas och att deras deltagande sker frivilligt samt att de är anonyma i studien. Den insamlade empirin förvaras oåtkomligt för obehöriga och kommer endast att användas till denna studie. Genom dessa åtgärder uppfyller vår studie Vetenskapsrådets krav och då även lagen om etikprovning. Detta skedde innan intervjuerna startade.

3 Resultat

I vårt resultat har vi utgått från våra problemområden: elevernas rätt till en likvärdig utbildning, överbelastade lärare samt oklarheter kring ämnets syfte.

3.1 Elevernas rätt till en likvärdig utbildning

Lärarna såg att eleverna kom med olika kunskapsgrund in i ämnet. En anledning till detta har vi genom intervjuerna sett beror på att eleverna kommer från olika skolor och områden, en lärare nämner exempelvis det fria skolvalet:

Ja ett av problemen med friskolesystemet är att du ska välja skola. Tidigare fick vi elever från kanske sex olika skolor och då hade vi koll på vart de kom ifrån. Men nu får vi elever från 50 skolor kanske och det är hela Stockholmsområdet... Och de har så olika bakgrund. Då är det svårt.. En jätteutmaning som lärare.

En annan anledning är att läroplanen upplevs ha ett stort tolkningsutrymme. Här får lärares egna ämneskunskaper, trygghet och intresse stor plats i valet av undervisningsinnehåll. En lärare säger:

..och likvärdig undervisning men det är det inte.. eeh.. kursplanen är ju.. väldigt tolkningsbar till att börja med.. det står ju faktiskt inte.. eller jo.. det står ju i centralt innehåll vad man ska gå igenom men vad jag själv lägger vikt vid som lärare, det är ju helt och hållet upp till mig.

Vad lärarna lägger fokus på läroplanen är upp till varje lärare, och genom intervjuerna blir det tydligt för oss att lärarna tycker att det är svårt att veta hur mycket tid ett kunskapsområde faktiskt ska få. Tolkningsutrymmet i läroplanen ger lärare möjligheten att undvika de delar i läroplanen som de inte känner sig bekväma med. Att en som lärare hoppar över det som upplevs jobbigt eller där en måste tänka till. Här har vi bland annat isolerat ätstörningar som särskilt svårt, eller till och med läskigt, att ta upp med eleverna. En lärare berättar:

..men har man inte haft det.. [elever som är öppna med sin ätstörning gentemot klasskamrater] den dialogen eller den sortens av klasskamrater.. så tror jag nog som elev så har man nog inte fått ta del av det så mycket.. för att jag tror inte att det är många lärare som vågar ta i det liksom.. och jag kan väl säga själv också att det är otroligt svårt att hantera det liksom..

En annan lärare vittnar om att han genom att använda lärobok fått till en bra undervisning i just de områden som rör doping, genus och kroppsfixering.

Vidare har det blivit tydligt att ett stort glapp mellan utbildningarna ligger i lärarnas informationsinhämtning när de skapar sitt undervisningsmaterial. I eget framtaget undervisningsmaterial ingår ihopskrivna kompendier eller faktablad. En av lärarna vi pratade med använder sig av Nationalencyklopedin som källa, trots medvetenhet kring att den inte alltid är skolanpassad. Andra lärare hämtar sitt undervisningsmaterial från youtube eller från olika typer av faktaböcker från sin egen lärarutbildning och vissa använder sig helt av, i ämnet, förlagspublicerade läroböcker. Här nämner dock lärarna att läroböcker bör vara åldersanpassade, även om det bara skiljer ett år mellan exempelvis årskurs åtta och nio. Det har även framkommit att lärarna själva tycker att utbildningen inte blir likvärdig om man använder sig av olika material. Att använda ett och samma material ser en lärare positivt på:

För att någonstans finns ju tanken om du går på skola i Malmö eller om du går på skola i Stockholm, man ska ju använda samma material.. svårighetsgraderna och utgångspunkterna ska vara någorlunda desamma.

Lärarna vittnar även om att en lärobok skulle kunna få idrott och hälsa accepterat som ett kunskapsämne, eller som en lärare uttryckte det: "...som ett akademiskt ämne att faktiskt ha tillhörande kurslitteratur så har man inte bara slängt ihop från en googlesökning.."

Något som alla lärare nämner i våra intervjuer är avsaknaden av utbildning och information kring hur man väljer läromedel. Att just de använder sig av läroböcker i sin undervisning är mer slumpartat och de flesta skulle vilja se att det fanns en kurs eller liknande inom just det ämnet. En lärare säger:

Jag tycker man borde ge en 7,5 och kanske till och med 15 hp i hur man kan jobba med läroböcker, hur man kan lägga upp uppgifter utifrån lärobok och man vill liksom gå från.. gå från läroböcker och.. hur man kan lägga upp uppgifter som både blir enkla för eleverna att förstå och enkla för mig att bedöma..

Att elevernas rätt till en likvärdig utbildning åsidosätts framträder i våra intervjuer, men det som också framträder är att en lärobok på många sätt kan bidra till att i alla fall jämna ut nivåerna mellan skolorna. Lärarna tror att det skulle bli enklare att få till en likvärdig utbildning med en lärobok än helt utan även om de är medvetna om risken att en som lärare skulle kunna bli för styrd och lat av att bara använda lärobok. De ser dock att den risken finns i alla ämnen, inte bara i idrott och hälsa. Vidare nämner lärarna att en i vissa fall kan plocka ut material från boken, där enstaka kapitel används i undervisningen och att det fungerat bra. Skulle lärarna inte använda lärobok ser de att det skulle behövas en enorm drivkraft för att komma upp samma nivå på undervisningen.

3.2 Överbelastade lärare

En viktig del i lärarnas arbete handlar om arbetstiden. Här ingår utöver undervisningstimmarna bedömningsunderlag, mentorskap, utvecklingssamtal, öppna hus, gymnasieämässor, pedagogiska konferenser. För att skapa sitt egna material tar man tid från dessa kunskapsområden vilket kommer fram i våra intervjuer. Det ställs också krav på lärarna att kunna ta fram ett bra undervisningsmaterial. Det blir även mer arbete för lärarna om de ska behöva plocka ihop fakta från olika källor och få ihop det till en enhet: ”När man har en bok som är gjord utifrån en kurs så blir det ju automatiskt mycket enklare..”

Det som också tydligt kommer fram är att lärarna upplever att de spar tid genom att använda sig av lärobok i sin undervisning. De slipper på så vis att hela tiden ta fram nytt material och uppfinna hjulet på nytt. I vissa fall plockar lärarna ut vissa delar eller bilder ur läroboken och använder läroboken som en slags kunskapsbank och idébank. Diskussion och reflektion är något som tar upp en stor del av lärarnas lektioner, och då tar de flesta frågor som finns skrivna i läroboken. En lärare berättar om hur han ser på den tid han lägger ner på planering: ”Det är jättetidsbesparande, för här är det ju några som har satt sig och tänkt igenom vad det är för något som ska gås igenom i idrott och hälsa och så följer man det.”

Vidare upplever lärarna att en lärobok skulle kunna användas som en checklista för att en går igenom läroplanen, och således inte missar något av de alla kunskapsområden som ingår i ämnet. Lärarna upplever att de blir en bättre struktur i undervisningen och i planeringen vilket ger en stor tidsbesparing. Lärarna har flaggat för att det är väldigt mycket som ska gås igenom och att det finns väldigt lite tid, men att en lärobok kan anses vara behjälplig i detta avseende då den kan ses som ett stöd. Även om läroboken inte används direkt i praktiska kunskapsområdena så finns den även där som ett stöd och tillåter eleverna att läsa på om det praktiska området: ”Jag tar ju inte med mig den när vi är ute på vandring och paddlar och sådär.. utan det är mer att dom har läst på vad som händer vid en nödsituation till exempel..”

I en av läroböcker är just kapitlet om friluftslivet innehållsrikt och tar upp olika delar, som hur man ska klä sig och vad som händer vid en nödsituation: ”Så det är väldigt lätt att föra över till vårt arbete med den praktiska delen av friluftslivet..”

3.3 Oklarheter kring ämnets syfte

Syftet med idrott och hälsa verkar vara oklart, inte bara för eleverna utan också för lärarna. Det vittnar våra intervjuer om på ett tydligt sätt. Vi börjar med att titta på hur lärarna upplever elevernas inställning och förväntan på ämnet. Elevernas förväntan verkar enbart innefatta den praktiska delen av ämnet vilket innebär olika typer av bollspel eller att göra olika konditionstester. Lärarna tar upp att många elever blir chockade över att det finns en teoretisk del i ämnet, och då inte bara i gymnasiet utan också i grundskolan. Men att eleverna har uppfattningen om att idrott och hälsa är ett ämne som de bara ska vara aktiva på kan också ha sin grund i hur idrottslärarna ser på ämnets syfte. Här tar lärarna upp den starka kultur som lever sig kvar i ämnet, en kultur som innebär att idrottsläraren ser idrott som idrott och att en ska röra sig på under lektionen. Bakåt i tiden har ämnet inneburit att rörelser och olika typer av idrott lärts ut och att detta nog finns kvar en hel del i ämnet: ”Vi har varit fantastiskt duktiga på att lära ut rörelser och olika typer av idrott men vi har varit dåliga på att lyfta fram kunskaper i ämnet och vilka kunskaper vi strävar efter i ämnet..”

De gymnasielärare som vi intervjuat tar specifikt upp att eleverna missat stora delar i ämnet, däribland ergonomimomentet. En lärare berättar:

Vad händer om du sitter i en viss ställning i en timme utan paus? Vad sker i musklerna, vad händer med kroppen? Vad kommer hända om du gör så varje dag i tio år? Det har de inte haft överhuvudtaget i stort sett..

När eleverna kommer till gymnasiet och inte förstått att det finns en teoretisk del i ämnet ser lärarna som att de eleverna får en tröskel att gå över: ”Att det inte bara handlar om att springa snabbt och kunna lyfta tungt och sånt. Det har de förstått, men det tar ett halvår för vissa och vi har ju två år på oss..”

En annan lärare nämner: ”Jag tror inte dom har så stor vana och erfarenhet av just idrottsteorin som kommer och slår ner som en ganska stor smäll och bomb på dom, och det blir rätt avancerat helt plötsligt..”

Att de teoretiska delarna förbises i grundskolan, i stora drag, kan ha med att göra att den delen saknas i lärarutbildningen. En lärare i grundskolan berättar: ”..och vad innebär det att de använder underbyggda resonemang som det står i kunskapskravet? Det tycker jag är svårt och där har jag saknat eeh.. faktiskt lite handledning eller.. lite utbildning kring det här teoretiska..”

För att förtydliga ämnets syfte och få eleverna att inse att ämnet inte handlar om vem som hoppar högst eller springer snabbast ser lärarna läroboken som ett bra hjälpmedel. Detta då läroböckerna är uppbyggda efter det centrala innehållet. Det ger ämnet en slags ryggrad och en seriositet. Vidare skulle en lärobok kunna ge eleverna en trygghet och struktur i de teoretiska delarna och elevernas vana att använda lärobok i andra ämnen spelar in. Lärarna tror att det kan bli lättare för eleverna att veta vad de ska plugga på och det blir enkelt att ha allt samlat på ett ställe, snarare än att få enstaka papper med fakta. Vidare tycker lärarna att det blir lättare att koppla ihop elevernas arbete med läroboken vilket ger ett tydligt och konkret syfte med undervisningen. En lärare berättar: ”Men eleverna har som sagt mycket bättre koll på vad som ska innehålla och så betar man av moment för moment och då blir det mer struktur.”

Att eleverna får arbeta både praktiskt och teoretiskt och kunna luta sig mot en lärobok ser lärarna som det bästa. De elever som inte deltar praktiskt i en lektion kan också aktiveras med hjälp av en lärobok. Eleverna får således hela tiden koppla det teoretiska med det praktiska i ämnet. Det framkommer att lärarna arbetar med läroboken för att aktivera de elever som inte aktivt deltar i idrottsundervisningen och att det på så sätt alltid finns något att göra under lektionstid.

4 Diskussion

Studiens syfte har varit att undersöka lärares uppfattning om läroböckers roll inom ramen för ämnet idrott och hälsa. Tidigare forskning har visat att elevers rätt till en likvärdig utbildning frångås, att lärare är överbelastade samt att syftet med ämnet är oklart både för elev och lärare. Detta vittnar våra deltagare om och att en stor del av detta grundas i den tolkningsbara läroplanen där lärarnas personliga stoffrepertoar får stor betydelse. Om läraren upplever att ett visst kunskapsområde har mer betydelse för att utveckla de kunskapsmål som finns för idrott och hälsa, kan mer tid och fokus läggas på det området. På samma sätt skrev Linde att kunskap reproduceras från lärare till elev (2012, ss. 65-70). Vidare tyder våra intervjuer med lärarna verksamma på gymnasiet, på att elever kommer med olika kunskapsgrund där merparten av eleverna endast arbetat praktiskt. De har alltså i olika utsträckning fått ta del av de fyra kunskapsformer som kopplar praktik till teori (Ibid, s. 100 f.) Detta skulle kunna kopplas till den norm som verkar råda bland idrottslärare att inte använda sig av lärobok i sin undervisning.

4.1 Elevers rätt till en likvärdig utbildning

Det framkommer i intervjuerna att utbildningen inte är likvärdig mellan skolor, även om de ligger i samma kommun. Idag så har det blivit en konkurrens mellan skolor då valet står fritt för eleverna att välja skola, någonting som det nyliberala synsättet har bidragit med (Linde 2012, s. 50 f.). Deltagarna vittnar om att elever kommer med olika kunskapsbakgrund och att fler elever inte har förstått att ämnet är ett kunskapsämne, utan ser ämnet som enbart praktiskt. Varför undervisningen ser ut som den gör idag, att inte använda lärobok i idrott och hälsa, tror våra deltagare beror på den starka kultur och tradition som lever sig kvar i ämnet. Vi tror att många lärare ser ämnet som ett tillfälle för eleverna att få röra på sig för samhällsnyttans skull. Detta innebär att elevers fysiska aktivitet likställs med god hälsa, vilket i sin tur ger friska medborgare (Ibid, ss. 40-45). Deltagarna tycker även att en lärobok skulle kunna få idrott och hälsa mer accepterat som ett kunskapsämne. Detta anser vi som intressant då Meckbachs studie visar på att de lärare som sällan använder sig av lärobok i ämnet också sällan nämner det som ett kunskapsämne (2004, s 30 ff.). Detta skulle i så fall kunna betyda att en lärobok skulle kunna förändra det synsätt på ämnet som råder.

I svagt avgränsade ämnen så är det påvisat att lärare kan ge skilda tolkningar av samma läroplan (Linde 2012, ss. 65-70). Till detta kan tilläggas att våra deltagare finner ett stort tolkningsutrymme i den läroplan som råder nu. Det stora tolkningsutrymmet ger en ojämn undervisning då lärarna inte vet hur mycket tid av undervisningen som ska tillägnas ett visst kunskapsområde. Som Wikman nämner får läroböcker en stor betydelse vid tolkningsbara läroplaner (2001, ss. 80-90). Därför

skulle en lärobok kunna styra undervisningen till att bli mer likvärdig då tolkningen av läroplanen redan utförts av läroboksförfattarna.

Får eleverna samma instrument för sin kunskapsinhämtning kan likvärdighet i större utsträckning säkerställas. Genom vår studie kommer det fram att lärare använder sig av olika digitala plattformar, ihopskrivna kompendier eller andra läromedel där de inte tagit den pedagogiska delen i beaktning. Våra deltagare anser att ett och samma läromedel skulle kunna på ett bättre sätt bidra till en likvärdig utbildning. På grund av det fria skolvalet så krävs det ett instrument som bidrar till att säkerställa en likvärdig utbildning trots att konkurrens mellan skolor råder (Linde 2012, s. 50). De lyfter även en viss kritik mot lärarutbildningen som saknar undervisning om val av läromedel och lektionsplanering i de teoretiska delarna, något som vi ser som ett första steg mot en likvärdig utbildning. Om alla lärare skulle använda samma typ av material som utgångspunkt i sin undervisning så skulle ämnet kunna se någorlunda likadant ut i hela landet, där inga kunskapsområden skulle frånses.

Enligt Oates ges det större utrymme för läroböcker i undervisningen i de länder som ligger i toppen i PISA (2014, s. 14 ff.). Dagens förlagspublicerade läroböcker följer i hög grad läroplanen (Skolverket 2015-01-27) vilket skulle kunna innebära att de kan bidra till att ge stöd för lärare så att de får med i sin undervisning det innehåll som krävs för att ge eleverna möjlighet utvecklas och nå kunskapskraven. Detta tar även våra deltagare upp som en av anledningarna till att använda lärobok. Därigenom skulle en likvärdig utbildning kunna åstadkommas. En lärobok i undervisningen tillåter även eleverna att arbeta både praktiskt och teoretiskt vilket kan kopplas till de fyra kunskapsformerna som leder till skolframgång (Linde 2012, s. 100 f.).

4.2 Överbelastade lärare

Våra deltagare tar upp att användandet av en lärobok hjälper dem med att strukturera upp sitt arbete både kort- och långsiktigt. Vidare ser de att läroboken underlättar lektionsplaneringen samt ger ett material med olika examinationsövningar eller inlämningsuppgifter. Med hjälp av dessa får lärarna ett underlag att utgå från när det gäller bedömning inför betygsättning. Läroboken tillåter en lärare att på ett effektivt sätt använda sig av de fyra kunskapsformerna som är viktiga för en lärare för att nå ut till elevernas fulla potential (Linde 2012, s. 100 f.). De ser läroboken som ett viktigt verktyg med syftet att tidsoptimera arbetet kring undervisningen då de slipper skapa sitt eget material, vilket våra lärare ser som tidskrävande. Englund menar att läroboken i undervisningen kan ha en kunskapsgaranterande funktion (1999, s. 339). En lärobok är enligt våra deltagare ett verktyg för

tidsbesparing. Samtidigt nämner de att när eleverna börjar i deras skola, går mycket av lektionstiden åt till att få de eleverna att förstå ämnets syfte. Detta tar tid från ett redan tidspressat schema. Detta ser vi som en konsekvens av att lärare inte arbetar från samma instrument för att nå målen i läroplanen.

4.3 Oklarheter kring ämnets syfte

Våra deltagare tar upp att de elever som de möter för första gången enbart ser ämnet som praktiskt. Det gör att mycket tid av undervisningen går åt till att få eleverna att förstå att ämnet även innehåller en teoretisk del. Att eleverna ser ämnet som ett ämne där aktiviteten är det viktiga, snarare än att aktiviteten är ett medel för att nå målen som kan vara antingen rörelse- eller teoretiskt betonade, tar även Larsson upp precis som våra deltagare (2004, s. 39). Vi ser också att lärare skulle kunna vara kvar i det läroplansteoretiska nyttotänk som ämnet är uppbyggt ur. (Linde 2012, ss. 40 - 45).

För att förtydliga ämnets syfte för eleverna ser våra deltagare läroboken som ett bra verktyg. Ämnet får genom läroboken en slags ryggrad och seriositet eftersom innehållet är direkt kopplat till läroplanen. En anledning till att den teoretiska delen frångås i undervisningen tror våra deltagare beror på att lärare i stort saknar utbildning i hur de ska lägga upp undervisningen i dessa delar, samt att det är en relativ ny del av läroplanen. Att kunskap i hur de teoretiska delarna ska läras ut, saknas hos lärare tror vi är anledningen till att eleverna missförstår ämnets syfte. Lärarnas personliga erfarenheter och intressen får en stor betydelse för hur de lägger upp undervisningen. Denna påverkan är möjlig i ett svagt avgränsat ämne med en stark intern kultur. (Linde 2012, ss. 40-45).

Vår studie visar dock på att de lärare som konsekvent använder lärobok i sin undervisning lyckas förmedla ämnets syfte på ett tydligt och kvalitativt sätt. I jämförelse med Meckbachs studie (2004, s. 30 ff.) som visade att lärare som inte använde lärobok inte heller avsätter tid för reflektion och diskussion visar vår studie att detta är ett ständigt återkommande inslag i undervisningen. Även en avsaknad av diskussion och reflektion i ämnet kan ge den direkta konsekvensen att ämnets syfte går förlorat.

4.4 Slutsats

Vår studie har visat att det finns ett behov att bryta den norm som verkar råda idag, där lärobok är sparsamt använt i idrottsundervisningen.

Att vägledning i val av läromedel i ämnet skulle ingå i lärarutbildningen ser vi som det första steget för att komma till en normalisering. Om alla lärare använder vitt skilda läromedel och olika mycket i sin undervisning ser vi det som omöjligt att nå en likvärdig utbildning och ett tydligt syfte med ämnet. Vägledningen skulle kunna bidra till att lärare har mer kunskap om hur de ska välja läromedel och de kan även bli mer trygga i de kunskapsområden där de är otrygga i hur de ska lägga upp sin undervisning idag, såsom i de delar som innefattar psykisk ohälsa. Undervisningen och stoffurval ska inte bygga på faktagrund med ett innehåll som är strukturerat så att det möjliggör för eleverna att nå ämnets kunskapskrav och målsättning. Genom en lärobok skulle syftet med ämnet förtydligas vilket i sig skulle leda till en mer likvärdighet i utbildningen. Idag är det flera kunskapsområden i läroplanen som frångås. En lärobok som är direkt kopplad till det centrala innehållet i läroplanen skulle ge en utgångspunkt där tolkningsutrymmet hos lärarna skulle förminska. Vidare skulle en lärobok även bidra till ett mer tidsoptimerat arbete kring att ta fram undervisningsmaterial och lektionsplaneringar. Detta då läroboken redan sammanställt ett undervisningsmaterial att utgå ifrån. På så vis skulle mer tid kunna läggas på att förbättra lektionerna och höja kvalitén på undervisningen.

Det som kan komma att synas i den framtida skoldebatten innehåller bland annat ett nyliberalt synsätt. Det innebär att en decentralisering, privatisering och konkurrens mellan skolor ska främja en liberal skolutveckling. Här tvingas det offentliga möta allmänhetens krav. Vid en privatisering och en konkurrens mellan skolor ges allmänheten, brukarna, större inflytande och ansvar för utbildningen. Detta kan även ge skillnader i elevernas förutsättningar för en lika utbildning, där exempelvis kommunala och privata skolor har olika mycket finansiering. (Linde 2012, s. 50 f.)

Genom dessa slutsatser ser vi att de problemområden vi har identifierat skulle ha möjligheter att avhjälpas med en lärobok i idrott och hälsa.

4.5 Metoddiskussion

Det som kan lyftas i vår metodkritik är att vi enbart pratat med de lärare som faktiskt använder lärobok. Möjligtvis hade vi kunnat få en djupare förståelse för våra resultat om vi även tagit med lärare som inte använder lärobok. Vi saknar även en jämförelse mellan de som använder lärobok och de som inte använder lärobok även om normen verkar vara det sistnämnda och på så vis kan ses som motsatsen till de som använder lärobok.

Vi valde att använda oss av en intervjuguide för att försöka få samtliga intervjuer att ha samma utgångspunkt. Detta för att minska risken för att intervjuerna skulle skilja från varandra i för allt stor utsträckning. Dock bör tilläggas att ingen av oss någonsin intervjuat tidigare varför vi upplevde att vi blev bättre för varje genomförd intervju.

Vidare skulle en eventuell spridning av kön på deltagare vara intressant för att få en bredare bild av hur det ser ut i skolorna. Detta då våra deltagare av en slump bara var män. Eventuellt skulle ett ännu mer specifikt urval, där endast lärare på grundskolan eller endast lärare på gymnasieskolan kunnat ge en mer enhetlig bild då de ju arbetar efter olika läroplaner.

4.6 Vidare forskning

Det vore intressant att se hur eleverna upplever undervisningen med läroböcker, kontra de som inte använder läroböcker i ämnet. Skulle lärobok i idrott och hälsa få ett genomslag vore det intressant att se vilka effekter det får på utbildningens kvalité och lärarnas uppfattning av läroplanen. Även att titta på kopplingen mellan utsträckningen av digitala läromedlen och utsträckningen av läroböcker i idrott och hälsa och se om det finns en korrelation mellan dessa. Vår studie om lärares uppfattning om läroböcker i ämnet idrott och hälsa indikerar att eleverna möjligen tycker att studierna blir lättare om de har en lärobok att förhålla sig till. Även detta vore intressant att titta närmre på.

Käll- och litteraturförteckning

Adlibris för bokälskare. http://www.adlibris.com/se/bok/idrott-och-halsa-12-9789186691806?gclid=CjwKEAjw07nJBRDG_tvshfHhWQSJABRcE-ZMrv3Y6iN_cw0_N5y-vsRkYt7_uS4EwxPtNuMmL-t0xoCv7rw_wcB [2017-05-31]

Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2:a uppl. Stockholm: Liber

Englund, B. (1999). Lärobokskunskap, styrning och elevinflytande. *Pedagogisk forskning i Sverige*, 4(4), ss. 327-348.

Hassmén, N. & Hassmén, P. (2013). *Idrottsvetenskapliga forskningsmetoder*. Stockholm: SISU Idrottsböcker.

Korsell, I. (2007). *Läromedel: Det fria valet?* Stockholm: Liber.

Larsson, H. (2004). Idrott och hälsa - vad är det? *Svensk idrottsforskning*, 4(13), ss. 38-41.

Linde, G. (2012). *Det ska ni veta! En introduktion till läroplansteori*. 3:e uppl. Lund: Studentlitteratur.

Lunde, C. (2017). Att känna sig sämst på idrotten. I: Dartsch, C., R Norberg, J. & Pihlblad, J. (red.). *De aktiva och De inaktiva – om ungas rörelse i skola och fritid*. ss. 123-133
http://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2017/06/De-aktiva-och-de-inaktiva_komp.pdf [2017-07-17]

Lundvall, S. & Brun Sundblad, G. (2017). Polarisering av ungas idrottande. I: Dartsch, C., R Norberg, J. & Pihlblad, J. (red.). *De aktiva och De inaktiva – om ungas rörelse i skola och fritid*. ss. 45-76
http://centrumforidrottsforskning.se/wp-content/uploads/2017/06/De-aktiva-och-de-inaktiva_komp.pdf [2017-07-17]

Meckbach, J. (2004). Ett ämne i förändring! Lärares reflektioner över ämnet idrott och hälsa i grundskolan. *Svensk idrottsforskning*, 4(13), ss. 27-32.

Myndigheten för skolutvecklingen (2007). *Idrott och hälsa: en samtalsguide om kunskap, arbetssätt och bedömning*. Stockholm: Liber.

Nelson, J. (2006). Hur används läroboken av lärare och elever? *Nordina* (4) ss.16- 27.

Oates, T. (2014). *Why textbooks count*. England. Cambridge Assessment.

Skolinspektionen (2010). *Mycket idrott och lite hälsa: Skolinspektionens rapport från den flygande tillsynen i idrott och hälsa*. Stockholm: Skolinspektionen.

Skolverket (1994). *Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet Lpo 94*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2004). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003: Huvudrapport – bild, hem- och konsumentkunskap, idrott och hälsa, musik och slöjd*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2005). *Nationella utvärderingen av grundskolan 2003: Idrott och hälsa*. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2011). *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011*. 3:e uppl. Stockholm: Skolverket.

Skolverket (2013-02-05). *Vad styr verksamheten?* <https://www.skolverket.se/skolformer/karta-over-utbildningssystemet/grundskoleutbildning/grundskola/vad-styr-verksamheten-1.190428>
[2017-05-31]

Skolverket (2015-01-27). *Hur väljs och kvalitetssäkras läromedel?*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-laromedel/hur-valjs-och-kvalitetssakras-laromedel-1.181769> [2017-04-11]

Skolverket (2015-01-27). *Hur väl överensstämmer läromedel med kursplaner och läroplaner?*
<https://www.skolverket.se/skolutveckling/forskning/didaktik/tema-laromedel/hur-val-overensstammer-laromedel-med-kursplaner-och-laroplaner-1.181697> [2017-04-12]

Skolverket. *Ämne – Idrott och hälsa*. <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/gymnasieutbildning/gymnasieskola/idr/subject.htm?lang=sv&subjectCode=idr&tos=gy#anchor2> [2017-05-31]

Skolverket. *Kursplan - Idrott och hälsa* <https://www.skolverket.se/laroplaner-amnen-och-kurser/grundskoleutbildning/grundskola/grundskola2000/subjectkursinfo.htm?tos=GR2000&subjectCode=IDH> [2017-04-10]

SOU 1992:94, *Skola för bildning: huvudbetänkande av läroplanskommittéen*.
Stockholm: Allmänna Förlaget.

Vetenskapsrådet (1990). *Forskningsetiska principer: inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. <http://www.codex.vr.se/texts/HSFR.pdf> [2017-05-14]

Wikman, T. (2004). *På spaning efter den goda läroboken: om pedagogiska texters pedagogiska potential*. Åbo: Åbo Akademis Förlag.

Bilaga 1

Litteratursökning

Syfte och frågeställningar:

Vi har identifierat tre olika problemområden kopplade till undervisningen i ämnet idrott och hälsa: elevernas rätt till en likvärdig utbildning, överbelastade lärare och oklarheter kring ämnets syfte. Vårt syfte är att ta reda på om en lärobok kan avhjälpa på dessa problemområden.

- Kan en lärobok ge alla elever en likvärdig utbildning?
- Tillåter en lärobok en effektivisering av planeringen för undervisningen?
- Kan en lärobok förtydliga syftet med ämnet?

Vilka sökord har du använt?

Läromedelsforskning, lärobok, idrottsundervisning, läromedel, idrottsforskning

Var har du sökt?

*GIH:s bibliotekskatalog,
google*

Sökningar som gav relevant resultat

*GIH:s bibliotekskatalog: Läroplansteori
GIH:s bibliotekskatalog: Läromedel

Google: svensk läromedelsforskning
Google: svensk idrottsforskning*

Kommentarer

Det har varit svårt att hitta bra material som har tittat på just lärobokens roll i idrott och hälsa då det inte verkar ha gjorts så många studier på det. Vi har istället tittat på lärobokens roll i andra ämnen, då främst i samhällsvetenskapliga. Litteraturlistor i tidigare studier har till viss del hjälpt oss i vår litteratursök.

Bilaga 2

Annonsering på internet

“Hej! Vi är på studenter på GIH i Stockholm som håller på att skriva vår C-uppsats kring användandet av läroböcker i idrott och hälsa. Då vi vet att det är få skolor som använder lärobok för ämnet så söker vi nu idrottslärare för gymnasieskolan och grundskolan 7-9. Det är en kvalitativ studie så vi letar efter lärare att intervjua kring hur de upplever att ämnets kunskapskrav går eller inte går att uppnå med hjälp av lärobok. Bifogat är en bild på några exempel på läroböcker. Använder du dig av någon annan bunden lärobok är det också av intresse. Vi ser helst att du är verksam i storstockholm, men det är inget krav. Är du en av de vi söker kan du gärna svara här eller via PM. Med vänlig hälsning Andrea och Ida.”

Bilaga 3

Mailutskick

“Hej,

Vi heter Ida Efraimsson och Andrea Biasi och skriver vår C-uppsats på Gymnastik- och idrottshögskolan i Stockholm. Vi tittar på varför vissa idrottslärare använder sig av läroböcker i sin undervisning och letar således efter just denna typ av idrottslärare att intervjua. Därför vänder vi oss till er om ni använder er av läroböcker i er idrottsundervisning. Vi tar tacksamt emot all information ni kan delge.

Vänligen,

Ida Efraimsson och Andrea Biasi

Gymnastik- och idrottshögskolan”

Bilaga 4

Intervjuguide

- Vad heter du?
- Hur gammal är du?
- Vilken skola jobbar du på? Årskurs?
- Har du legitimation? Från vilket år? I vilka ämnen?
- Hur många år har du arbetat som lärare?

- Vilken/vilka lärobok/läroböcker använder du dig av i din undervisning?
- Varför/eller tror du att det är en norm bland idrottslärare att inte använda lärobok?
- Många tar fram sitt eget material med/via artiklar, otillåten kopiering från faktaböcker etc. Varför valde du att använda just lärobok?
- Tar du fram eget material också? I vilka delar? Kompletterar du läroboken?
- Vad motiverar dig till att använda läroböcker?

- När använder du dig av läroböcker i din undervisning? Varför just då?
- Vad är det som gör att du inte använder läroböcker i de andra momenten?

- Hur jobbar du med psykisk och social hälsa?
- Hur jobbar du med doping, ätstörningar och kroppsideal genom media?
- Hur jobbar du med friluftsliv?
- Är diskussion och reflektion något som är återkommande i din undervisning?

- Livslångt lärande – vad innebär det för din undervisning?
- Vad har du för övergripande mål med din undervisning?

- Upplever du att dina elever har olika kunskapsgrund i ämnet?
- Tidigare fanns det exempel rekommendationer på läroböcker i kursplanen/läroplan och även en slags legitimering av läroböcker (slutade 1991). Att det inte finns längre, hur ser du på det?

- Kan risken för att en likvärdig och enhetlig skola åsidosätts påverkas ifall vissa har läroböcker, och andra inte?
- Elevernas medvetenhet kring mål och betygskriterier – tror du läroboken hjälper med att tydliggöra detta?
- Ser eleverna ämnet som enbart praktiskt?
- Använder du lärobok för att planera din undervisning?
- Känner du att du spar tid på att använda lärobok?
- Ser du läroboken som ett hjälpmedel vid bedömning?
- Kan läroboken ses som en checklista för kursplanen?
- Kan läroboken ses som ”en osynlig läroplan”?
- Hur kontrollerar du dina elevers kunskapsinhämtning i de olika delarna?
- Tror du läroboken underlättar studierna för eleverna?
- Hur motiverar du inköp av läroböcker? Eller Om du måste köpa nya läroböcker, hur skulle du motivera det?
- Vad gör att du väljer just den läroboken du har?
- Vad tittar du på vid valet av lärobok?
- Har du fått någon vägledning i valet av lärobok?
- Hur arbetar du med du med deltagandet i din undervisning?
- Hur hanterar du elever som ”sitter på sidan”?
- Kan, och i sådana fall hur, läroboken bidra till deltagandet i undervisningen?
- Ger du läxor?
- Vad har du för perspektiv på lärande?
Förklaring om nödvändig:
Konstruktivism – individen konstruerar sin förståelse?
Sociokulturellt – individen föds in i viss kunskap?
Kognitivism – beskriva och förstå människors förmågor och tankeprocesser?
- Vad/vilka nackdelar ser du att det finns vid användning av lärobok?